

LA NATURA NO ÉS MUDA

EDUARDO GALEANO

Montevideo, Uruguay

El món pinta natures mortes, els boscos naturals sucumbeixen, els pols es fonen, l'aire es torna irrespirable i l'aigua inbevable, es plastifiquen les flors i el menjar, i el cel i la terra es tornen més bojós que una cabra.

I mentre passa tot això, un país llatinoamericà, l'Equador, ha redactat una nova constitució. I en aquesta constitució s'obre la possibilitat de reconèixer, per primera vegada en la història universal, els drets de la natura.

La natura té molt a dir, i ja va essent hora que nosaltres, els seus fills, no continuem fent-nos els sords. I potser fins i tot Déu escolti la crida que ressona des d'aquest país andí, i afegeixi l'onzè manament que se li havia oblidat a les instruccions que ens va donar des del mont Sinaí: "Estimaràs la natura, de la qual en formes part".

Un objecte que vol ser subjecte

Durant milers d'anys, gairebé tota la gent va tenir el dret de no tenir drets.

A la pràctica, no són pas pocs els que continuen sense drets, però com a mínim es reconeix, ara, el dret de tenir-ne; i això es bastant més que un gest de caritat dels amos del món perquè es consolidin els seus serfs.

I la natura? En certa manera, es podria dir, els drets humans abasten tota la natura, perquè ella no és pas una targeta postal per ser mirada des de fora; però bé sap la natura que fins i tot les millors lleis humanes la tracten com a objecte de propietat, i mai com a subjecte de dret.

Reduïda a mera font de recursos naturals i bons negocis, ella pot ser legalment malferida, i fins i tot exterminada, sense que se sentin les seves queixes i sense que les normes jurídiques impedeixin la impunitat dels seus criminals. Com a molt, en el millor dels casos, són les víctimes humanes les que poden exigir una indemnització més o menys simbòlica, i això sempre després que s'hagi fet el mal, però les lleis no eviten ni aturen els atemptats contra la terra, l'aigua o l'aire.

Sona estrany ¿no? Això que la natura tingui drets... Una bogeria. Com si la natura fos persona!

En canvi, sona d'allò més normal que les grans empreses dels Estats Units gaudeixin de drets humans. El 1886, la Cort Suprema dels Estats Units, model de la justícia universal, va estendre els drets humans a les corporacions privades. La llei els va reconèixer els mateixos drets que a les persones, dret a la vida, a la lliure expressió, a la privacitat i a tota la resta, com si les empreses respiressin. Han passat més de cent vint anys i així continua essent. A ningú li crida l'atenció.

Crits i xiuxiueigs

No té res d'estrany, ni d'anormal, el projecte que ha incorporat els drets de la natura a la nova Constitució de l'Equador.

Aquest país ha patit moltes devastacions al llarg de la seva història. Per esmentar només un exemple, durant més d'un quart de segle, fins el 1992, l'empresa petroliera Texaco va vomitar impunement seixanta-vuit mil milions de litres de verí damunt de terres, rius i gent. Una vegada aconseguida aquesta obra de beneficència a l'Amazònia equatoriana, l'empresa nascuda a Texas va contraure matrimoni amb la Standard Oil. Aleshores, la Standard Oil de Rockefeller havia passat a anomenar-se Chevron i estava dirigida per Condoletta Rice. Després un oleoducte va traslladar la Condoletta a la Casa Blanca, mentre la família Chevron-Texaco continuava contaminant el món.

Però les ferides obertes en el cos de l'Equador per la Texaco i altres empreses no són pas l'única font d'inspiració d'aquesta gran novetat jurídica que s'ha tirat endavant. A més, i no és pas el de menys, la reivindicació de la natura forma part d'un procés de recuperació de les més antigues tradicions de l'Equador i d'Amèrica tota. Es proposa que l'Estat reconegui i garanteixi el dret a mantenir i regenerar els cicles vitals naturals, i no és pas per casualitat que l'assemblea constituent va començar per identificar els seus objectius de renaixement nacional amb l'ideal de vida del *sumak kawsay*. Això significa, en llengua quítxua, vida harmoniosa: harmonia entre nosaltres i harmonia amb la natura, que ens engendra, ens alimenta i ens abriga i que té vida pròpia, i valors propis, més enllà de nosaltres.

Aquestes tradicions continuen miraculosament

vives, malgrat la pesada herència del racisme que a l'Equador, com arreu d'Amèrica, continua mutilant la realitat i la memòria. I no són pas només el patrimoni de la seva nombrosa població indígena, que les va saber perpetuar al llarg de cinc segles de prohibició i menyspreu. Pertanyen a tot el país, i al món sencer, aquestes veus del passat que ajuden a endevinar un altre futur possible.

Des que la creu i l'espasa van desembarcar a terres americanes, la conquesta europea va castigar l'adoració de la natura, que era pecat d'idolatria, amb penes d'assotament, força o foc. La comunió entre la natura i la gent, costum pagana, es va abolir en nom de Déu i després en nom de la Civilització. Arreu d'Amèrica, i en el món, continuem pagant les conseqüències d'aquest divorci obligatori. □

VIURE BÉ, EL GRAN PARADIGMA INDÍGENA

GREGORIO IRIARTE

Cochabamba, Bolívia.

Volem proposar algunes reflexions sobre el "Bon Viure". És un antic paradigma que ens mostra la saviesa ancestral dels pobles indígenes americans, així com la seva identitat.

- El *Bon Viure* o *Viure Bé* conté un missatge universal i esperançador davant d'un món que va perdent els seus valors morals més profunds i importants.

Se'ns presenta com a alternativa al "viure millor" de la cultura occidental. El "viure millor" el relacionem amb els ingressos personals, el consum i les satisfaccions que ens ofereix la tecnologia moderna. El *Bon Viure* fa esment a l'harmonia amb tots els nostres germans, amb les diferents cultures, amb Déu i la natura.

- Davant la modernitat amb la seva fe cega en el progrés, el *Bon Viure* (*Suma Qamaña* en aimara i *Sumak Kawsay* en quítxua) ofereix viure de manera diferent, oberts a tot el món i a totes les persones, a la recerca d'una societat més fraternal, igualitària i justa. És un nou paradigma, amb una lògica molt diferent a la mentalitat "postmoderna", tremendament individualista i economicista.

- El *Bon Viure* ens pot ajudar a percebre la realitat i els mites ancestrals, no pas d'una forma rígida segons les nostres categories, sinó com un incentiu al diàleg obert amb diferents cultures. És una invitació a relacionar-se d'una manera diferent amb "l'altre", acceptant i respectant tant la igualtat com les diferències.

Aquest nou paradigma posa en tela de judici els grans projectes de la modernitat. *Bon Viure* proposa un altre

estil de vida fonamentat en l'ètica de la convivència en base a pactes i aliances.

- També ens convida a cedir protagonisme a favor dels nous actors per construir, més enllà dels dogmatismes polítics i de la corrupció imperant, una societat on siguin presents el bé comú, la solidaritat, la subsidiarietat, l'equitat, la pacífica convivència, etc.

- Implica també una reformulació de tot el projecte educatiu per a una autèntica formació. Ens podria servir com una actualització en el nostre medi dels quatre principis bàsics proposats per la UNESCO: a) aprendre a aprendre, b) aprendre a ser, c) aprendre a fer, i d) aprendre a conviure.

- Viure bé es tradueix en un imperatiu ètic i en una xarxa de solidaritat per superar les desigualtats, tornar la dignitat a totes les persones i elevar l'autoestima dels que es troben deprimits. És lluitar per fer possible la gran Utopia de la fraternitat universal entre tots els pobles i races.

- No obstant, no és pas tot tan senzill. També ens envolten moltes ambigüitats. Hi ha present, per exemple, la paradoxa aimara: d'una banda un fort sentit comunitari, però, d'altra banda, un creixent individualisme que debilita i fins i tot anul·la els vincles de solidaritat.

- És evident que allò que ens proposa el *viure bé* està molt lluny de ser una realitat concreta de les nostres comunitats aimares. És un ideal, un gran projecte cultural que ens pot dur a una interpel·lació ètica davant la crisi de valors de la nostra cultura moderna.